

УДК 141.7:316.42

Б 73

Роман БОГАЧЕВ

МОДУСИ АКТИВІЗМУ: СЦІЛА ТА ХАРИБДА СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Статтю присвячено виявленню місця і ролі конформізму та нонконформізму в процесах суспільного розвитку. За допомогою категоріяльного блоку “перетворена форма” автор робить спробу обґрунтувати передумови для гармонійного поставання людини усупільненої як творчої особистості та суспільства людяного як мережива суб’єктно-суб’єктних взаємозв’язків живого спілкування.

***Ключові слова:** конформізм, нонконформізм, активізм, перетворена форма, творчість.*

Криза кризового способу буття сьогодення. Незважаючи на динамізм та перманентні суспільні трансформації, постійно створюються нові та руйнуються – трансформуються, – традиційні ціннісні, духовні орієнтири та компоненти, суспільні традиції, звичаї, родинні стосунки, соціальні практики; мас-медійний простір, мас-медійна культура, масова свідомість, масовість, публічність тощо декларативно позиціонуються якісно новим підґрунтям нових форм комунікації, процесів соціалізації, адаптації та ідентифікації.

Результат – суспільство тотального релятивізму, плюралізму та мозаїчна свідомість, формування “ззовні орієнтованої особистості” (за словами Д.Рісмена) або “пересічного громадянина”, що не соромиться бути “пересічним”, бути посередністю, висуває на перший план свою здатність “бути таким, як усі” (як переконає Х.Ортега-і-Гассет). Поступово та невідворотно сьогоденням людини-людей-людства стає царина *перетворених форм*: економізм, ідеологізм, активізм, солідаризм тощо. Так що ж таке перетворені форми?

© Богачев Роман, 2010

Саме поняття “перетворена форма” належить до числа найбільш важливих та ранніх категорій її автора, К.Маркса. Її визначення дано в “Економіко-філософських рукописах 1844 року” [5]. Цей категоріальний блок у К.Маркса має значно більш потужний евристичний потенціал, аніж, наприклад, категорія “ідеальний тип” або поняття “формальної раціональності” М.Вебера [6]. Сам К.Маркс використовує лише декілька разів поняття “перетворена форма” разом з поняттям відчуження як однопорядковим, але не повним його корелятом: з одного боку – це результат техніко-економічного за своїм змістом процесу обігу капіталу, а з іншого – вона розростається до ледь що не вселенських масштабів роздвоєння світу.

В подальшому проблема перетворених форм суспільних відносин віддзеркалюється в творчій спадщині С.Жижека, Р.Зіммеля, А.Камю.

Серед інших дослідників доречно згадати М.К.Мамардашвілі, який вбачає проблеми *перетвореної форми* або *форми перетвореної* у тому, що спотворені, деформовані зв’язки (риси, властивості та якості) як результат трансформації внутрішніх відносин складної системи в процесі “відсікання” її проміжних зв’язків, їх “стискання” в особливий функціональний орган, у квазісубстанцію, що володіє новою послідовністю акциденцій і заміщує виключені із системи відносини, настільки очевидними, що їх можливо фіксувати емпіричним шляхом, а про приховані за ними реальні риси необхідно лише здогадуватися [4].

У сучасній постмодерністській філософії категоріальний блок “перетворена форма” замінюється поняттям “симулякр”, яке було введено в обіг Ж.Батаєм і всіляко інтерпретується П.Клоссовські, О.Кожевим, Ж.Бодрійяром, Ж.Делезом та іншими. Генетично це поняття виходить із поняття “симулакрум”, що означає у Платона “копію копії”. Але постмодернізм відверто радикалізує інтерпретацію симулякра як точної копії, оригінал якої ніколи не існував. Засади існування симулякру відображаються у положенні, сформульованому Ф. де Соссюром: “те, що означає – немотивоване, тобто довільне відносно до даного означуваного, з яким у нього немає в дійсності ніякого природного зв’язку” [9].

Ж.Бодріяр пропонує концепцію симулякрів на основі феномену симуляції: породження абстракцій, що не мають зв'язку з реальністю, заміну реальності знаками реальності. При цьому симуляція стає настільки всеохоплюючою, що зникає відмінність між похідними їй симптомами, реальністю та дійсністю тощо. Відбувається маніпуляція, яка витісняє реальність, не дає їй можливості відтворитись. Її місце займає гіперреальність, що створюється симулякрами [10]. Це і є простір перетворених форм.

Поглиблює сутнісне розуміння категоріального блоку *перетворена форма* вітчизняний філософ творчого напрямку, Б.В.Новіков. Він розглядає феномен перетвореної форми з позицій діяльнісного підходу: “перетворені форми свідомості, коли вони по-своєму майстерно сполучаються в буржуазному суспільстві (або ж у тих суспільствах, що знаходяться в орбіті буржуазного впливу) із самими елементарними формами суспільної й індивідуальної психології, з досить примітивними стереотипами ненаукового (донаукового й антинаукового) мислення, здатні утворювати досить тривкі та тривалі поведінкові реакції, носії яких готові відстоювати їх за будь-яку ціну” [7], – та обґрунтовує *активізм як перетворену форму соціальної активності, самодіяльності*.

Серед сучасних доволі нечисленних дослідників, які вони зробили певний внесок у вивчення цього феномену слід відзначити: Т.Брисіну, В.Вазюліна, В.Єльмєєва, В.Копалова, О.Кондирєва, С.Кушценка, А.Кравченка, М.Мамардашвілі, А.Мельниченка, М.Лангштейна, Н.Лімнатіса, В.Логачова, Г.Носову, Г.Овсянникова, Ж.Тошценка, К.Райду, А.Хамідова, М.Шкепу.

Узагальнюючи, *перетворені форми* опосередковують різні суспільні відносини, пов'язані з відчуженням особистості та, в свою чергу, опосередковуються різними формами людської діяльності, переймаються її практичною логікою, насущними потребами і суспільними відносинами – постають *змістоформами*, що імітують буття, є інструментами маніпулювання свідомістю.

Саме розуміння *форми перетвореної* як внутрішньої форми “видимості”, її стійкого ядра, яке здатне до самовідтворення, моделювання та імітації різних стороін

суспільного життя та людських стосунків робить необхідним визначати її *раціональний* або *іrrаціональний характер*.

Але всі намагання шукати причини такої ситуації “на поверхні” – в суспільних трансформаціях, перманентних кризах – дають один результат. А саме: висновок про необхідність розробки адекватних моделей та констатацію неспроможності науково бездоганно обґрунтувати перехід від принципів та моделей суспільства ХІХ століття до адекватних за змістом та формою щодо умов ХХІ століття.

З’являється “дурна нескінченність” таких моделей з префіксом “пост”- або “нео-” як набір екзотичних теорій, версій та ще більше екзотичних точок зору “місцевих класиків” на кшталт “я так бачу”. А в сутності плететься теоретичне та ідеологічне павутиння, а ви коли-небудь бачили вихід із павутиння? Ні?

В цьому аспекті, формально, питання співвідношення нонконформізму та конформізму в образній площині здебільше розглядається крізь призму вирішення проблеми “прокладання правильного шляху людства” між Сцілою прогресу та Харибдою консерватизму. Ціною помилки вважається можливість втрати загальнолюдських цінностей заради тимчасового зиску. Звучить сильно, але... це тільки ззовні.

В сутності ми, за влучним виразом Е.Ільєнкова, маємо “дві взаємно провокуючі позиції, дві мертві та нежиттєздатні половинки, на які недолугим вихованням розтинається живий людський розум” [3]. І хоча і І.Кант, і Г.В.Ф.Гегель розглядали скептицизм як вищий ступінь розвитку духу, аніж догматизм, але водночас відсутність системності розцінюється як “ознака душі занадто необачної для того, щоб уберегтися від гріхопадіння, але й такої, що не має мужності, щоб довести свій гріх до спокутування”. Це й стає наріжним каменем філософської полеміки.

Але результат – ніщо без процесу його поставання. Поступово провідна роль надається синтезу. Тобто діалектиці, а в подальшому – розвитку діалектичного методу, в якому головною стає проблема поставання людини. В аспекті діяльній сутності останньої увага дослідників, безумовно,

привертається до проблематики творчості. Становлення – це важка робота, і в першу чергу – робота над собою.

Тільки поєднання, взаємопроникнення розумної впевненості та розумної самокритичності є діалектикою розуму та логікою мислення, що збігається із логікою речей. Тільки розум, який справді здатний відтворювати діалектику дійсності у просторі живого спілкування (мереживі суспільних взаємовідносин), є джерелом розгортання живого, культурного відображення – коли образ є синонімом цілісності, єдності в багатоманітному. Саме він (розум) забезпечує вміння адекватно усвідомлювати реальність – за К.Мегрелідзе: промислювати ситуацію, –“бачити в реальності, в житті, в довіллі те загальне, яке до цього часу ще не було сформовано в словах, в термінах, ще не відображено в формулі посібника. Те саме “загальне”, яке наука й має розкривати людям” [2]. Побачити “загальне” в одиничному та “одиничне” в загальному як прояв деякого закону (“всезагального”) – це і є творчість у площині духовної, матеріальної та чуттєвої культури людства.

А інакше – марево небажаних подробиць, архінезрозумілих нібито наукових термінів та абстракцій, які тільки дезорієнтують, дезінформують людину. Саме їх чомусь так плекає та дбайливо “розвиває” постіндустріальний світ і сучасна “логіка науки”, неопозитивізм. Але сама операторика побудови формально-несуперечливих схем все частіше виказує нездатність справитися із згаданою формальною задачею “прокладання шляху” між Сцілою та Харибдою...

В більшості ситуацій, коли закінчується влада штампу, то людина одразу переходить до свавілля, дій за “власним розсудом”, “розкутої чуттєвості” тощо. Результат – конфуз, колізія, і це в кращому випадку. А реально – перманентний кризовий стан, як кажуть, кризовий спосіб життя.

Може, приклад хитрого Уліса-Одісея когось і надихає, але згадайте, що стало з його командою, з людьми, які довірили йому власне життя та добробут родин...

Отже, дослідження цікавої проблеми взаємовідношення конформізму та нонконформізму із застосуванням методологічних спромог категоріального блоку “перетворена форма” потребує відповідного рівня дослідження існуючих

підходів та теоретичної рефлексії значного кола проблем. І особливо, дослідження в розрізі найбільш глибоких суспільних колізій, що пов'язані з ними та знаходять втілення в найкращих візрях культури (духовної, чуттєвої, матеріальної) як суспільно-історичного феномену. Звісно – рівня філософської майстерності професіоналізму та, головню, – рівня філософської культури суб'єкта подібного дослідження.

Саме в культурних феноменах проходить синтез, знаходить втілення образність – відповідно й цілісність, – уяви та в історичному дискурсі *відтворюється* або сам процес поставання адекватного відображення реальності, дійсної логіки речей; або ж – процес *вितворяння*. Себто: довільного, а скоріш – свавільного, уможлядного конструювання схем мислення у парадигмі: “я так бачу”...

Це дасть можливість визначити, які ідеали визрівають у самому житті та виражають потреби суспільного розвитку, а які є нездійсненими утопіями, що не відповідають реальним потребам. Звернемося до історії німецького романтизму, який став передвісником й підґрунтям німецької класичної знайшов прояв у протестній, естетизованій і культуротворчій формах...

В XVIII столітті ще за часів І.Канта, культурний рух “Буря та натиск”, протестні інтенції якого очевидні, охоплює інтелектуальну Німеччину. Німецька література оживає. З'являється постать Готхольда Е.Лесінга, поглиблюється зацікавленість та відкриваються таємничі глибини внутрішнього світу людини. Слід зазначити, що літературне бутнатрство йде пліч-о-пліч з політичною індиферентністю та консерватизмом, критичне відношення до релігії – з екзальтацією, любов до народу – з індивідуалізмом. Хоча мета – вивільнення особистості.

Вже Й.-В.Гете з його “лишь сделал ставку я на нет – и мне принадлежит весь свет” (рос.), – розкриває більшість вимірів німецького романтизму та німецької класичної філософії взагалі. “Кожному Фаусту потрібен Мефістофель”. І в цьому вбачаються всі подальші напрями розвитку.

Тому перше заперечення як перша іпостась романтизму – це іронія, яка бореться проти вульгарності та “гармонійної пошлості”, наприклад: проти вульгарного “людина є те, що вона

ість”. Тобто бореться проти модусів пристосовництва, що не можуть існувати в умовах самопародування, в царині сміху.

Іенський гурток інтелектуалів починає видавати журнал “Атенеї”, в якому публікують свої “фрагменти” брати Шлегелі, Вакенродер, Новаліс, Тік, Фіхте, Шеллінг. Жанр фрагменту стає як синтезом науки і мистецтва, формою, яка долає усе догматичне, застигле, кінцеве. Але потенціал, що розкривається завдяки запереченню та скасуванню старих зовнішніх форм може актуалізуватися лише у запереченні із збереженням належного, тобто у знятті як *запереченні заперечення*.

Тому романтизм є не тільки знищенням ідола, але й встановлення ідеалу. *Ідеал романтиків* – свободна особистість. Але зацікавленість в індивідуальному не переростає в індивідуалізм та егоїстичну самозакоханість. Це не є *свободою від*, а скоріше – *свободою для*.... Тому й необхідне збереження належного.

Звідси й *універсальність* романтизму – людина-народ-людство вважається неповторним в боготвореному світі, розгортається зацікавленість в будь-якій індивідуальності. Тому *романтичний* означає “всєбічний”, “взятий з історії”, той, що виходить за рамки буденності”, а *вихід за власні межі, трансцендування* стають характерними рисами такої індивідуальності.

Від цього тільки крок до індивідуалізованої універсальності або ободиниченій всезагальності Г.В.Ф.Гегеля. Але міра відчуження людини-людей-людства зростає із наростанням створеного матеріального багатства та ставить всі незначні перспективи індивідуальності та “громадянського суспільства” у пряму та жорстку залежність від Світового духа.

Тому й німецька класика в особі Г.В.Ф.Гегеля результат *заперечення заперечення* розташовує в царині в-собі-й-для-себе існуючих ідей. Звідси й інтуїтивно *третья іпостась романтизму*, культ любові як синтез ідеалу. Тому Роман як синонім любові – життя в формі книги (за Новалісом) вважається *універсальною формою*. Взірцем вважається “Вільгельм Мейстер” того ж Й.-В.Гете.

Саме зв’язка *іронія – універсальність – любов* є основою “матриці” руйнування старих, віджитих форм, знищення ідолів

та поставання ідеалу, а також модусом, формою прояву концепту “Свобода, Рівність та Братерство”. Якщо заглибитися, то можна прямо вийти на діалектичну тріаду: *теза-антитеза-синтез*.

Як приклади втілення гуманістичного імперативу “Свобода, Рівність і Братерство” можливо згадати:

по-перше, і християнство, що здетонувало руйнування сімейних відносин та рабовласницького ладу стародавнього світу, але виступило основою єднання на новому рівні суспільного розвитку;

по-друге, і ідеали Відродження, які звільнили спокуту жорсткими скрепами релігії індивідуальність доби Середньовіччя, відкрили шлях до Нового часу та стали засадничими принципами поставання людини економічної та єдності в межах громадянського суспільства;

зрештою, ідеали Французької революції як спроба втілити ідеали людини усупільненої.

Саме так поступово усвідомлюється, що *Людина є те, що вона не є*. Звідси й вихід в проблематику творчості – “повна гама потенцій робить людину природною істотою”. Природа є не об’єктом підкорення, а засобами проникнення в її таємниці без порушення одвічної гармонії є поезія та мистецтво. Але, з іншого боку, тут проглядається можливість виникнення перетворених форм, можливість, що зумовлена відверто ідеалістичним забарвленням вищезазначеного.

Тому не варто також забувати, в яких умовах виникає німецький романтизм. Дійсно, що міг сказати Г.В.Ф.Гегель, вбачаючи практичну поразку гуманістичного імперативу “Свобода, Рівність і Братерство” та маючи за ідеал Імперію Наполеона, збудовану на залишках Французької республіки й активізм французів? Сотні сторінок “Феноменології духу” ведуть читача до думки про всемогутність знання, яке досягає абсолюту в діалектиці. І це – на тлі захоплення ідеями французької революції та свободи, а потому – загарбання французами Німеччини в ім’я... тієї ж свободи.

Саме тому Г.В.Ф.Гегель чітко усвідомив, що міра відчуження людини-людей-людства зростає із наростанням створеного матеріального багатства та ставить усі незначні

перспективи “громадянського суспільства” у пряму та жорстку залежність від Світового духу. Але “кожному Фаусту потрібен свій Мефістофель” – знову прямий вихід в діалектику. І в цьому вбачаються всі подальші напрями розвитку. Такі ідеї наявні у будь-якому вченні, але визначити, наскільки істина отримує характер наукової системи, стає нагальною потребою та метою філософської критики.

Саме філософська критика має знищувати всі намагання заключення філософії в мушлю особистих смаків, вподобань а чи то помилкових принципів. Але одна річ – індивідуальність, що сприяє появі об’єктивної ідеї, а зовсім інша – індивідність, що спотворює, деформує істину. Звідси – полеміка стосовно критичності та догматичності, звідси й “міна уповільненої дії” суб’єктивного ідеалізму...

В іншому напрямі, саме невдале здійснення гуманістичного імперативу доби Відродження та Просвітництва під час Французької революції знайшло своє продовження в соціалізмі А.Сен-Сімона, Ш.Фур’є та Р.Оуена: єдиним порятунком людства від духовної, моральної та фізичної деградації вбачається організація життя на нових принципах, коли на засадах людської колективності *Свобода, Рівність та Братерство* стає дійсністю у сполученні із розумно організованою працею.

Отже, діяльнісна сутність людини постає як її сутнісні сили (Й.Гердер, Г.В.Ф.Гегель, К.Маркс). Далі К.Маркс розглядає поняття сутнісних сил у комплексі з процесом виробництва, в якому на шляху реалізації потреби відбувається єднання людини та машини, органічного та штучного. Саме ці погляди підхоплюються більшістю теорій, що досліджують природу суспільної взаємодії та взаємовідносин.

І тому саме, – і лише – в цьому контексті діалектичний матеріалізм К.Маркса та Ф.Енгельса спускає філософію зі спекулятивних ідеалістичних висот на землю до людини, а вірніше – до людини усупільненої та суспільства людяного.

Обґрунтовується Людина не як істота біологічна (єдність із природою), а як істота біосоціальна, вірніше, переважно соціальна, – сукупність усіх суспільних відносин, – як єдина продуктивна сила людства. А тому поставання людини

суспільної (або усупільненої) вимагає розумної, – раціональної, на наукових засадах базованої, – реорганізації всіх взаємовідносин людини з людиною, перетворення суспільних відносин між сущими людьми, а головне – рішучої, якісної, революційної зміни самого способу відношення ЛЮДИНИ ДО СЕБЕ. Тобто поставання Людини творчої, універсальної особистості, “розумного та сильного Володаря і Господаря” (Е.Ільєнков) всього, – сущого та грядущого, – створеного та створюваного людиною-людьми-людством матеріального, чуттєвого та духовного світу культури.

Самі сутнісні сили людини розглядаються, по-перше, як діяльнісні спромоги людини (почуття, розум, воля); по-друге, процеси опредметнення і розпредметнення, по-третє, у найбільш повному визначенні – як весь культурно-історичний процес.

Усвідомлення цього стає початком творчого підходу, який підхоплено та розвинено у напряму опрацювання дійсно гуманістичного шляху розвитку, здійснення суперечності сутності людини та її існування, іманентного та трансцендентного на підвалинах науково-бездоганної філософії. Підкреслюємо: не поза-, не до-, не анти-, але НАУКОВОЇ філософії. ФІЛОСОФІЇ.

Щодо конформізму та нонконформізму, то можна відзначити, що ключовим моментом першого й другого є пристосовництво як суто біологічна поведінка. Нонконформізм за рахунок нікчемного розірвання взаємозв’язків без їх відновлення на новому рівні може призвести до неможливості центрування (консолідації) *дійсних* інтересів навколо *спільних* ідей, задач та інтересів. І далі – до тотальної дезінтеграції особистості з суспільних взаємозв’язків. Як наслідок – редукування свідомості; не виникає “очима роду” як конкретність – єдність в багатоманітному, а виникає безпредметна свідомість, безпредметна думка, що, за К.Мегрелідзе, є “жахлива свідомість, жахлива думка”.

Неможливою стає центрація, неможливим стає формування дійсної суспільної свідомості – її місце займає фетишизація та відчуження посталих продуктів свідомості, ідеї стають виразом не дійсних, а ілюзорних інтересів.

Тому і конформізм, і нонконформізм є *соціальними формами містифікації, імітації співпадіння сутності та існування* – не як дійсності, а як реальності, – для людей, що входять в ту чи іншу групу, субкультуру, тобто перетвореними формами. Так знищується взаємопроникнення іманентного та трансцендентного, установлюється суто зовнішнє формальне протиставлення за принципом “я так бачу”: “Ми з легкістю знущалися над усім, нічого не було для нас святого, ми все обплювали. У нас не було ніякої політичної програми, ми були чистим нігілізмом”, – казав Г.Гросс стосовно дадаїстичного періоду своєї творчості.

Марінетті стверджував, що “без нахабства немає шедеврів”, тому “головними елементами нашої поезії будуть хоробрість, зухвалість і бунт”, у ході реалізації яких треба “плювати на вітар мистецтва”, “руйнувати музеї, бібліотеки, боротися з моралізмом”. Це – з програми руху “диких”: Матісс, Дерен, Вламінк тощо, – у кого заперечення естетичного канону супроводжується відмовою від традиційних моральних норм у дусі Ніцшевого розуміння волі.

Саме звідси – небажання висловлювати власну думку, відмова від особистої відповідальності за наслідки діяльності-бездіяльності, автоматичне підкорення зовнішнім вимогам, робота “спроквола”. Себто, перехід від діалектичної суперечності до антагонізму зовнішнього та внутрішнього, за М.Л.Злотіною [2].

Подолання цього вимагає безумовного переходу від зовнішнього протиставлення, протистояння та протидії до внутрішньої суперечності та сходження *одиничне-загальне-всезагальне* в ритміці *рух-діяльність-творчість* (Б.В.Новіков [7]), що слід переломити крізь призму поставання людини та власного Я. Діалектичне здійснення суперечності “Хочу – Повинен” на рівні індивідуального-одиничного має наслідком синтез – *Можу*.

На рівні групового, загального формується, розгортається та вирішується суперечність “Повноваження – Обов’язок”. Синтез – *Взаємна відповідальність* у групі, *Могутність* – у колективі.

На рівні всезагального постає діалектично бездоганна зв'язка: *Патріотизм–Патерналізм–Солідарність* (Б.В.Новіков), – та здійснюється сходження до *Всеомогутності* людини повністю усупільненої, людини-творця. Тобто, відбувається поставання людини як суб'єкта історії, як дійсної суб'єктності, того самого “розумного та сильного Володаря і Господаря” всього сущого та грядущого, для якого, перефразуючи М.Волошина, “Мир отвечал размерам человека, / И человек стал мерой всех вещей”.

Інакше – виникає або підкорення особистості у режимі “Повинен”, а на груповому плані домінування “Зобов'язаний” перед соціальною групою, державою, спільнотою тощо. Тобто, замість Солідарності формується конформізм, а в ірраціональній перетвореній формі – тоталітаризм як модус солідаризму.

Або – інша абсолютизація, на індивідуальному рівні – “Хочу”, волюнтаризм; на груповому рівні – “Безвідповідальність”, що в царині перетворених форм може маскуватися як активізм. Тобто замість солідарності формується нонконформізм, а в ірраціональній перетвореній формі – гегемонізм як знищення та підкорення всього іншого, окрім власного, себто модус того ж таки солідаризму.

Тоді нонконформізм – суто зовнішнє, формальне знищення суперечності, а не внутрішнє зняття, що здійснюється або за рахунок перетворених форм, або ж руйнування зв'язків на поверхні системи. Наслідок – фіктивна конкретність як видимість зв'язку і далі – конкретна фіктивність як відсутність зв'язку взагалі. В сутності – пустота редукованої до рівня засобу індивідності на рівні одиничного та культурна пустеля на рівні загального. Безумовно, в царині фіктивної конкретності можлива лише декреативна діяльність, а не творчість. Мета – хаос, утилізація розвитку, – не виключно: навіть спроба естетизації цього неподобства, – розлюднення... в сенсі перетворення людини в істоту суто біологічну, декреата чи декреатора (Б.В.Новіков). Замість індивідуальності – індивідність, людина-цвіль, замість колективу – офісний планктон, замість народу – біомаса, електорат, замість держави – вульгаризоване державотворення, що є “опіумом атомізованого суспільства. Ліки, в яких вона (вульгаризована

держава) шукає порятунку, а знаходить свій безславний кінець...” (Г.Б.Новіков [8]).

Отже, нонконформізм слід розглядати як модус активізму, перетворену форму творчості, засадничий принцип руйнування конкретної дійсності та витворення фіктивної конкретності, в якій діяльними векторами людини стають солідаризм; маргіналізм; девіантна поведінка; пофігізм; епатаж; негілізм; бунтарство etc. Як у глупоті немає меж, так у перетвореній формі соціальної активності – активізму і ближче: у модусі активізму – нонконформізму, меж немає.

Це – імітуюче буття. Це – об’єктивована видимість...

Саме тому дійсне подолання тотальної обмеженості, постійне розширення світогляду, заперечення “професійного кретинізму” та формалізму, *volens-nolens* приречених продукувати пустоцвіти індивідності – абстраговані, все більше “відірвані” від всезагального взаємозв’язку, функціонально обмежені в ієрархії суб’єкт-об’єктних взаємовідносин атомізованих суб’єктів “громадянського суспільства”, – потребує інструментарію матеріалістичної діалектики, а не просто наукоподібного теоретизування в абстрактній площині архіскладних та незрозумілих абстракцій, “мегамішанині” так би мовити наукових понять та образів. Тобто потребує науково бездоганної філософії.

Найкращі її взірці, представили філософи творчого напрямку. Саме в останній чверті ХХ – на початку ХХІ століття матеріалістична діалектика знаходить свій подальший розвиток у працях Г.С.Батіщева, М.Л.Злотіної, В.П.Іванова, Г.О.Давидової, Л.К.Науменка, Б.В.Новікова, естетична сторона такого підходу ґрунтовно розкрита в працях А.С.Канарського, М.О.Ліфшиця. Проблематику та методологію використання категорійного блоку “форма перетворена”, в т.ч. крізь призму поставання особистості та суспільного розвитку взагалі представлено в роботах молодих вітчизняних філософів А.Мельниченка [6], Г.Новікова, що спрямовують власні зусилля на обґрунтування творення та відтворення цілісного та конкретного – в розумінні єдності в багатоманітному – соціокультурного простіру, вільного від знелюдненого світу форм “псевдо-культури”, заснованих на приматі споживацтва та

уніфікації”; форм “псевдополітики”, заснованих на біологічному пристосовництві; і далі – “псевдоекономіки”, “псевдовиховання” тощо, в тому числі конформізм та нонконформізм.

Перспективи подальших філософських розвідок у цьому напрямі – динаміка, ритміка та архітектоніка мережива “живого спілкування”, у вузлах якого постають особистості, які суттєво взаємопроникають, взаємопронизують одна одну в просторі спів-праці, спів-дії, спів-чуття, со-гласія (рос.), со-мыслия (рос.) (Ф.Т.Михайлов), со-знання (рос.), тобто свідомості та *спів-буття*. Головне – будь-які механізми перетворення та витворення мають місце тільки в соціальній діяльності, а в творчості – Ні. Тому в царині творчості немає місця нонконформізму та конформізму, як і всім іншим модусам активізму та солідаризму.

У ній, з одного боку, відбувається сходження *Біосфера–Ноосфера–Креатосфера* (Б.В.Новіков) та виникає “всеобщее чувствилище” (рос.) (В.Соловйова), дійсна асоціація (К.Маркса), республіка суб’єктностей (Г.Батищева), людяне суспільство (Б.Новікова).

З іншого, кожне “Я” як центр, першо-джерело, живого спілкування знаходить себе – *знаходиться*, – поза власними межами, у безмежності, у постійному виході-трансгресії-трансценденції, себто у творчості за критеріями “корисне здійснення блага через істину у красі” (Б.В.Новіков).

Так формується *мереживо суб’єктно-суб’єктних взаємозв’язків*, в якому *Людина постає як те, що вона не є*. Тобто як *Людина–творець*, як Володарь та Господарь всього Минушого, Сушого та Грядущого (за Е.В.Ільєнковим).

Література

1. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция / Ж.Бодрийяр // Философия эпохи постмодерна: Сб. переводов и рефератов. – Мн. : Изд. ООО Красико-принт, 1996 – С. 32 – 47.
2. Злотина М. Л. Общие законы развития и принцип отражения: Диссертация... д-ра философских наук: 09.00.01. – К., 1969. – 354 с.
3. Ильенков Э.В. Об идолах и идеалах / Э.В.Ильенков. – К. : “Час-Крок”, 2006. – 312 с.

4. Мамардашвили М.К. Форма превращенная / М.К. Мамардашвили // Философская энциклопедия. – М.: Сов. Энциклопедия. Т.5 – 1970.– С. 386 – 387.

5. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 года / К.Маркс, Ф.Энгельс; [соч. изд. 2-е] . – М.: Изд-во полит. лит-ры, Т.42. – 1974. – С. 43 – 174.

6. Мельниченко А.А. Перетворені форми у виховних практиках сучасного соціуму: [рукопис]; автореф. дис... канд. філос. наук : спец. 09.00.10 “Філософія освіти”/ А.А.Мельниченко. – К. : НТУУ “КПІ”, 2006. – 20 с.

7. Новіков Б.В. Творчість як спосіб здійснення гуманізму. – Монографія. – К. : НТУУ “КПІ”, 1998 – 310 с.

8. Новиков Г.Б. О вульгарном государстве // Сучасні проблеми управління: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 26 – 27 листопада 2009 р., м.Київ / Уклад. : Б.В.Новіков, І.І.Федорова. – К.: НТУУ “КПІ”, 2009. – 344 с. – укр., рос. – С. 82 – 84.

9. Соссюр Ф. де. Труды по языкознанию / Ф.де Соссюр; [пер. с фр. под ред. А.А. Холодовича]. – М. : Прогресс, 1977. – 695 с.

Богачев Роман. Модусы активизма: Сцилла и Харибда общественного развития. Стаття посвящена выявлению места и роли конформизма и нонконформизма в процессах общественного развития. Используя методологию категориального блока *превращенная форма*, сделана попытка обосновать предпосылки для гармоничного становления человека обобществленного как творческой личности и общества человеческого как кружева субъектно-субъектных взаимосвязей живого общения.

Ключевые слова: конформизм, нонконформизм, активизм, превращенная форма, творчество

Bohachev Roman. Activity modi of the: Scilla and Kharibda of the society's development. The article is devoted to finding the place and role of conformism and non-conformism as an objective, social, economic phenomenon of the contemporary society. With the help of methodology of ‘transformed form’ the author attempts to use this form preconditions for harmonious development of the society and person.

Key words: transformed form, conformism, non-conformism, activity, creativity.